

УКРАЇНА

**УРЯДОВИЙ УПОВНОВАЖЕНИЙ У СПРАВАХ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ**

Government Agent
before the European Court of Human Rights
Ukraine
вул. Городецького, 13, м. Київ, 01001, Україна

Agent du Gouvernement
auprès de la Cour Européenne des Droits de l'Homme
l'Ukraine
13, Horodetskyi St. Kyiv, 01001, Ukraine

Тел.: +380 44 278-37-23, факс.: +380 44 271-17-83
E-mail: themis@minjust.gov.ua http://www.minjust.gov.ua

30.06.2015

№ 12.0.1-46/4166

На № _____

Міністерство внутрішніх справ України
вул. Академіка Богомольця, 10, м. Київ,
01601

ГУ МВС України у м. Києві
вул. Володимирська, 15, м. Київ, 01025

Шевченківське районне управління
ГУМВС України в м. Києві
вул. Герцена, 9 м. Київ, 04050

✓ **Копія: Національна академія внутрішніх**
справ
пл. Солом'янська, 1, м. Київ - ДСП, 03035

*Щодо виконання рішення Європейського суду
з прав людини у справі «Котій проти України»*

5 березня 2015 року Європейським судом з прав людини (далі – Європейський суд) ухвалено рішення у справі «Котій проти України», яке набуло статусу остаточного 5 червня 2015 року (заява № 28718/09).

У вказаному рішенні Європейський суд констатував порушення пункту 1 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) у зв'язку з тим, що затримання заявника з 14 до 24 листопада 2008 року було свавільним; пункту 5 статті 5 Конвенції з огляду на відсутність у заявника можливості отримати відшкодування за незаконне затримання; статті 8 Конвенції внаслідок того, що відібрання у заявника підписки про невиїзд та вилучення його закордонних паспортів становили втручання у приватне та сімейне життя заявника, яке не здійснювалося «згідно із законом» та не було «необхідним у демократичному суспільстві».

Крім того, Європейський суд зобов'язав Україну сплатити заявнику 6 000 (шість тисяч) євро відшкодування моральної шкоди та 2 000 (дві тисячі) євро компенсації судових та інших витрат.

ВДЗР НАВС	
Вх. №	3301
17	07 20 15

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» та п. 1 ст. 46 Конвенції рішення Європейського суду є обов'язковими для виконання Україною.

Під виконанням рішення Європейського суду слід розуміти виплату відшкодування, а також вжиття державою додаткових заходів індивідуального характеру, спрямованих на усунення конкретного порушення, визначеного в рішенні Європейського суду, та заходів загального характеру, спрямованих на усунення підстав для надходження до Європейського суду аналогічних заяв проти України у майбутньому.

За цими критеріями Комітет міністрів Ради Європи (далі – Комітет міністрів) здійснює оцінку виконання державою рішень Європейського суду, виходячи з інформації, наданої державними органами щодо заходів, вжитих на виконання вказаного рішення. Відповідні положення закріплені у Правилах Комітету міністрів щодо контролю за виконанням рішень Європейського суду та умов дружнього врегулювання (від 10 травня 2006 року).

Обсяг та суть заходів індивідуального та загального характеру, необхідних для виконання кожного конкретного рішення Європейського суду, безпосередньо залежать від характеру порушень, констатованих Європейським судом.

У цій справі незаконність затримання та тримання заявника під вартою була встановлена Європейським судом у зв'язку з тим, що як правоохоронні органи, так і національні суди не встановили жодних причин, які б вказували на те, що попереднє затримання заявника було необхідною процесуальною дією, спрямованою на запобігання певним ризикам для провадження.

У вказаному рішенні Європейський серед іншого суд зазначив таке:

«45. Лише через кілька годин, а саме о 04 год 20 хв 14 листопада 2008 року, слідчий задокументував затримання заявника та склав протокол затримання, який передбачав затримання заявника на наступні сімдесят дві години у зв'язку з подіями, що відбулися кількома роками раніше. Слідчий не отримав попереднього дозволу суду, як цього вимагають стаття 29 Конституції та частина 4 статті 165² КПК, а обґрунтував свою постанову положеннями статті 106 КПК, якою передбачено виняткові підстави для затримання особи без дозволу суду. Проте у протоколі затримання лише наводились ці загальні підстави та не вказувались будь-які конкретні обставини, які б обумовили застосовування цього положення КПК у справі заявника. Без відповідної інформації протокол затримання не передбачав вагомої гарантії того, що затримання заявника здійснювалося на підставі обґрунтованої підозри, що він вчинив злочин (див. вищенаведене рішення у справі «Гриненко проти України» (Grinenko v. Ukraine), п. 83).

46. Більше того, ані слідчий у протоколі затримання, ані районний суд при розгляді відповідного питання 17 листопада 2008 року не навели підстав, які б пояснювали, чому досудове тримання заявника під вартою в якості тимчасового запобіжного заходу у розумінні статті 149 КПК було необхідною процесуальною дією, спрямованою на запобігання певним ризикам у провадженні. Національні органи влади не довели, що для застосування запобіжних заходів існували будь-які підстави, наведені у національному законодавстві...».

Розглядаючи застосовані до заявника заходи, а саме підписку про невиїзд та вилучення його закордонних паспортів, Європейський суд зазначив таке:

«72. ...Відповідно, за конкретних обставин справи підписка про невиїзд не була мінімально обтяжливим заходом, як про це стверджував Уряд, а насправді становила собою значне втручання у приватне та сімейне життя заявника... Що стосується твердження Уряду про те, що родина заявника могла переїхати до

України, щоб усунути накладене національними органами влади обмеження для сімейного життя, то Суд вважає, що, зважаючи на інші доступні запобіжні заходи та інтереси родини, переїзд родини заявника включно з дітьми не був би збалансованим рішенням. Разом з тим, національні органи влади не здійснили оцінку інших запобіжних заходів, передбачених у національному законодавстві і не пов'язаних з триманням під вартою (таких як, наприклад, застава), які були б менш негативними для приватного та сімейного життя заявника.

74. Насамкінець, оцінюючи необхідність застосування запобіжних заходів у контексті їхньої тривалості, Суд бере до уваги твердження заявника про те, що з моменту надання ним підписки про невиїзд (24 листопада 2008 року) до моменту звернення із заявою до Суду (23 травня 2009 року) слідчий не викликав його для участі у жодній слідчій дії...»

З огляду на висновки Європейського суду, для виконання рішення Європейського суду у цій справі та попередження аналогічних порушень в майбутньому прошу:

1. Запобігати свавільному затриманню та триманню осіб під вартою;
2. Забезпечувати застосування правоохоронними органами запобіжних заходів, в тому числі тримання під вартою, відповідно до положень національного законодавства, положень Конвенції та практики Європейського суду;
3. При застосуванні запобіжних заходів забезпечувати ретельний аналіз обставин кожної конкретної справи для дотримання справедливого балансу між приватними інтересами особи та інтересами суспільства;
4. Забезпечувати ретельний розгляд скарг осіб щодо застосованих до них запобіжних заходів;
5. Систематично проводити для працівників правоохоронних органів навчально-освітні заходи з питань вивчення Конвенції та практики Європейського суду, зокрема щодо застосування запобіжного заходу у вигляді взяття під варту, про проведення таких заходів повідомляти Урядового уповноваженого;
6. Довести до відома правоохоронних органів висновки Європейського суду у цій справі.

Принагідно повідомляю, що найближчим часом офіційний переклад вказаного рішення буде надруковано у збірнику нормативно-правових актів «Офіційний вісник України» та розміщено на сайті Міністерства юстиції України (www.minjust.gov.ua).

З метою забезпечення належного звітування держави перед Комітетом міністрів прошу повідомити про результати розгляду цього листа до 25 липня 2015 року.

Додаток: стислий виклад рішення у справі «Котій проти України».

Борис Бабін

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ
СПРАВА «КОТІЙ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF KOTTY v. UKRAINE)

Заява № 28718/09

Стислий виклад рішення від 5 березня 2015 року

У квітні 2008 року щодо заявника було порушено кримінальну справу за підозрою у вчиненні кількох роками раніше шахрайства, а через кілька днів його оголошено у розшук з огляду на те, що він не проживав за місцем своєї реєстрації в Україні і його місцезнаходження було невідоме. Заявник на той час протягом декількох років працював та проживав разом із сім'єю у Німеччині.

За твердженнями заявника, 13 листопада 2008 року, коли він прибув до Головного управління державної міграційної служби у Харківській області, його було затримано та доставлено до міста Києва, де наступного ж дня у приміщенні Шевченківського районного управління ГУ МВС у м. Києві його було допитано у зв'язку з обвинуваченнями щодо нього. Після цього слідчий, посилаючись на статті 106 та 115 Кримінально-процесуального кодексу України, затримав заявника на 72 години. Шевченківський районний суд м. Києва продовжив строк затримання заявника до 10 діб. Через кілька днів щодо заявника було порушено ще одну кримінальну справу.

24 листопада 2008 року Шевченківський районний суд м. Києва звільнив заявника, оскільки дійшов висновку про відсутність доказів, які б свідчили про те, що заявник може ухилятися від слідства та суду, перешкоджати слідству або продовжувати будь-яку злочинну діяльність. У заявника було взято підписку про невиїзд та вилучено закордонні паспорти.

У грудні 2011 року слідчий закрити обидва провадження у кримінальних справах, встановивши, що обвинувачення щодо заявника не знайшли свого підтвердження і що у його діях не було ознак складу злочину.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за пунктом 1 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на те, що його затримання з 13 до 14 листопада 2008 року було незадокументованим та свавільним; за пунктами 1 та 3 статті 5 Конвенції на те, що його затримання з 14 листопада 2008 року і подальше тримання під вартою були незаконними, свавільними та не здійснювались на підставі обґрунтованої підозри, а також що національні органи влади не навели достатніх та відповідних підстав для обґрунтування зазначеного періоду затримання; за пунктом 5 статті 5 Конвенції на відсутність гарантованого права на відшкодування за незаконне затримання; за статтею 8 Конвенції на те, що підписка про невиїзд та вилучення у нього закордонних паспортів становили незаконне та непропорційне втручання у його приватне та сімейне життя; а також за статтею 2 Протоколу № 4 до Конвенції у зв'язку з обмеженням його права залишати територію України.

Скарги заявника за пунктами 1 та 3 статті 5 Конвенції Європейський суд вирішив розглядати виключно за пунктом 1 статті 5 Конвенції. Європейський суд підкреслив, що вночі 14 листопада 2008 року заявник перебував у відділі міліції і там його було допитано у зв'язку з порушеною щодо нього кримінальною справою. Лише після закінчення допиту слідчий, посилаючись на статті 106 та 115 КПК України 1960р., затримав заявника на 72 години у зв'язку з подіями, що мали місце кількома роками раніше, та склав відповідний протокол. Більше того, Європейський суд зазначив, що ані слідчий у протоколі затримання, ані районний суд при розгляді відповідного питання не навели підстав, які б пояснювали, чому досудове тримання заявника під вартою було необхідною процесуальною дією, спрямованою на запобігання певним ризикам у провадженні. Загалом Європейський суд зробив висновок, що затримання заявника з 14 до 24 листопада 2008 року не відповідало вимогам пункту 1 статті 5 Конвенції, а тому було порушення пункту 1 статті 5 Конвенції.

У відповідь на скарги заявника за пунктом 5 статті 5 Конвенції Європейський суд зазначив, що аналогічне питання вже розглядалося в інших справах щодо України. Так, Європейський суд нагадав, що національна правова система України не гарантуватиме право на відшкодування за пунктом 5 статті 5 Конвенції, якщо він встановить порушення будь-яких пунктів статті 5 Конвенції. У цій справі Європейський суд вказав на відсутність підстав для протилежного висновку, і встановив порушення вказаного положення Конвенції.

Розглянувши скарги заявника за статтею 8 Конвенції, Європейський суд перш за все дійшов висновку, що національне законодавство не забезпечило достатні гарантії від свавілля при застосуванні до заявника запобіжних заходів. Так, рішення про застосування запобіжного заходу заявник міг оскаржити прокуророві або до суду. У зв'язку з цим Європейський суд зазначив, що подання скарги прокурору не є відповідно до практики Європейського суду ефективним засобом правового захисту, а оскаржити дії слідчого до суду заявник міг лише після закінчення розслідування у справі. Крім того, Європейський суд зазначив, що застосовані до заявника запобіжні заходи становили надмірне втручання у його приватне та сімейне життя, оскільки перешкоджали йому продовжувати здійснювати свою професійну діяльність та підтримувати зв'язок із сім'єю. Європейський суд встановив, що було порушення статті 8 Конвенції, оскільки втручання

у приватне та сімейне життя заявника не здійснювалося «згідно із законом» і не було «необхідним у демократичному суспільстві».

Стосовно скарг заявника за статтею 2 Протоколу № 4 до Конвенції Європейський суд зазначив, що з огляду на його висновки за статтею 8 Конвенції немає необхідності окремо розглядати питання, чи було у цій справі порушення статті 2 Протоколу № 4.

Заявник подав також інші скарги за пунктом 4 статті 5 Конвенції які Європейський суд відхилив як явно необґрунтовані відповідно до підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

ЗА ЦИХ ОБСТАВИН СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. *Оголошує* скарги за пунктами 1 та 5 статті 5, статтею 8 Конвенції та статтею 2 Протоколу № 4 прийнятними, а решту скарг у заяві – неприйнятними;
2. *Постановляє*, що було порушення пункту 1 статті 5 Конвенції;
3. *Постановляє*, що було порушення пункту 5 статті 5 Конвенції;
4. *Постановляє*, що було порушення статті 8 Конвенції;
5. *Постановляє*, що немає необхідності окремо розглядати скаргу за статтею 2 Протоколу № 4;
6. *Постановляє*, що:
 - (а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявникові нижченаведені суми, які мають бути конвертовані у валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:
 - (i) 6000 (шість тисяч) євро відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-яких податків, що можуть нараховуватися;
 - (ii) 2000 (дві тисячі) євро компенсації судових та інших витрат та додатково суму будь-яких податків, що можуть нараховуватися;
 - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
7. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції».